

PROVÁDĚNÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY

Obsah

Úvod

Problematikou multikulturalismu se v zemích západní Evropy začali odborníci zabývat již nedlouho po druhé světové válce. Příčinou bylo postupné přibývání možností cestovat a stěhovat nejen v rámci svého státu, ale v podstatě kamkoliv na světě. Často však ale nešlo o dobrovolné stěhování, nýbrž o nucenou migraci z různých důvodů (ekonomických, politických, náboženských, atd.). Do oblasti multikulturní výchovy ale nepatří pouze střet kultur různých národností, ale také rozdíly sociální, jazykové či tělesné a duševní – handicap, sexuální orientace, apod. Tyto všechny pojmy si teď vysvětlíme z pohledu multikulturní výchovy (dále jen MKV).

Definice pojmů

Multikulturalismus = pojem používaný při vyrovnávání se s odlišnostmi v následujících oblastech: rasový původ, socioekonomická třída, rodová příslušnost, jazyk, sexuální orientace a tělesná nebo duševní handicapovanost.

Multikulturní výchova = výchova k soužití s dvou a více kultur (resp. sociokulturních skupin, většin a menšin). Poměrně nový pojem, který se u nás rozšířil až začátkem 90.let 20.století, proto ještě není pevně terminologicky ukotven a ujasněn. Často bývá také spojován s pojmem *interkulturní výchova (či vzdělávání)*, který již zahrnuje vzájemné interakce a vztahy odlišných sociokulturních skupin.

Majoritní (většinové) a minoritní (menšinové) skupiny = menšina je skupina s menším počtem členů než má v téže společnosti skupina většinová. Je to skupina, která je často ve společnosti znevýhodněna na základě určitých znaků (např. barva pleti, národnost, náboženské vyznání), které bývají příslušníky většiny považovány za méně hodnotné.

Etnická skupina = skupina jedinců, kteří se od jiných skupin odlišují souhrnem kulturních, rasových, teritoriálních a jazykových faktorů a také svou historií, sebepojetím, vědomím společného původu a samotným faktem, že jsou vnímáni druhými lidmi jako etnicky odlišní.

Rasa = velké skupiny lidí s podobnými tělesnými znaky, které jsou dědičné, vytvořily se vlivem přírodního prostředí a vznikly původně v určitých geografických teritoriích: europoidní plemeno v Evropě a na Blízkém východě, negroidní plemeno v Africe, mongoloidní plemeno v Asii.

Národ = vědomé kulturní a politické společenství lidí, které je utvářeno společnými dějinami a společným územím. Vymezuje se především kulturou, politickými hledisky a sociálně-psychologickými hledisky.

Národnost = buď státní příslušnost k určitému národu, popř. etniku nebo příslušnost k národnostní menšině. Národnost není totožná s občanstvím.

Kultura = vše, co vytváří lidská civilizace – materiální a duchovní hodnoty.

Subkultura = společenství lidí charakteristické určitými znaky žijící uvnitř širšího kulturního rámce. Subkultura záměrně udržuje svou odlišnost vůči dominantním normám, z nichž některé zcela vědomě neguje.

Teorie

Multikulturní výchova (dále MKV) je sama o sobě konfrontativní. Základním cílem je totiž naučit se zacházet s odlišnostmi. A každá odlišnost nám nabourává naše životní jistoty, zkušenosti a mění nám náš pohled na svět. Zároveň však setkání s odlišností rozšiřuje naše obzory, získáváme nové zkušenosti, vidíme věci z nových úhlů a někdy nás může i oslovit a zásadně změnit náš život. Aby se odlišnosti nestaly předmětem předsudků nebo nenávisti, je třeba naučit se vnímat různorodosti pozitivně. Přirozeně je v každém z nás zakořeněna jakási nedůvěra ke všemu odlišnému a novému; bojíme se toho, a proto je pro nás nejjednodušší buď takové věci ignorovat (to v tom lepším případě) nebo kritizovat a odsuzovat. Když se však naučíme tuto přirozenost potlačit a ovládnout, zjistíme, že často se o mnoho ochuzujeme. V následujících dvou kapitolách si představíme teoretické principy MKV a také nějaké praktické aktivity a tipy, které můžeme aplikovat při práci s dětmi a mládeží.

Nyní si představíme 2 základní principy, ze kterých může MKV vycházet:

1. KULTURNĚ-STANDARDNÍ
2. TRANSKULTURNÍ

Ad 1. Kulturně-standardní koncept

CHARAKTERISTIKA

- zaměřený primárně na **skupinové** příslušnosti
- v ČR tento přístup převládá
- vychází z předpokladu, že sociokulturní – tedy etnické, národnostní a další skupiny – mají specifické znaky, které vytvářejí rozdíly a zapříčiňují nedorozumění v interkulturních setkáních
- tento přístup je založen na přesvědčení, že pro zlepšení vzájemných interkulturních vztahů je nutné tyto rozdíly pochopit a naučit se je respektovat, adekvátně na ně reagovat a efektivně s nimi zacházet
- zabývá se především pojmem „sociokulturní skupina“, která má jasně definovanou charakteristiku; autoři jako např. Hall (1976), Trompenaars & Hampden-Turner (1989) či Hofstede (1991) definovali také kulturní standardy jednotlivých skupin, podle nichž se mají jejich příslušníci tendenci chovat
- za přínosy tohoto přístupu je považováno rozšíření celkových znalostí o jiných zemích a kulturách a již zmiňovaná příprava na kontakt s odlišností; na druhé straně je tu riziko, že při teoretickém seznamování se se specifiky jednotlivých skupin (např. etnických či náboženských) zachytíme pouze některé znaky, což může velmi zkreslovat náš pohled na danou odlišnost
- další nebezpečí:
  - a) důraz na skupinové identity buduje tzv. „systém kategorií“ – tím dochází k vytváření stereotypů namísto bourání prvotního strachu
  - b) přílišné zdůrazňování rozdílů mezi skupinami vyvolává zejména u dětí opačné reakce než bychom chtěli – pocit nedůvěry, špatné pochopení reakcí lidí z odlišných kultur, omlouvání odlišného chování tím, že „jsou jiní“, atd. – často dochází k budování pocitu nadřazenosti
- kulturně-standardní koncept můžeme rozpoznat např. takto formulovanými cíli:
  - podpora a upevňování vzájemných vztahů mezi sociokulturními skupinami
  - seznámení se s odlišnými sociokulturními / etnickými skupinami, s jejich historií, jazykem a zvyky
  - porozumění odlišnosti jiných sociokulturních / etnických skupin

Ad 2. Transkulturní koncept

CHARAKTERISTIKA

- navazuje a reaguje na kulturně-standardní přístup
- namísto popisu jednotlivých sociokulturních skupin zvažuje příčiny a hranice odlišností každého z nás => tím se dostává do roviny, kdy hovoří o zkušenostech **jedince** (jeho kultuře), které se při setkávání s druhými projevují jako kulturní rozdíl

- tento princip má oporu i v tom, že dnes již mnohdy neexistují jasné dané hranice mezi kulturami (resp. národy), což je důsledek vlny globalizace a migrace, která odstartovala již v 80. letech 20. století
- *kultura* je v tomto přístupu viděna jako abstraktní systém vztahů a institucí, které lidem umožňují budovat své vlastní já
- tento koncept přináší nový náhled: kontakt s druhými lidmi je základem pro uvědomění se své identity a také pro její změnu – naše identita se tedy nevyvíjí jen dle místa, v němž žijeme a ze kterého pocházíme, ale také setkáními s konkrétními individuálními lidmi a jejich systémem hodnot a kulturou
- tento princip nepracuje s předem virtuálně určenými soubory znaků té či oné skupiny, ale zajímá se o konkrétní jevy a jejich odlišné kulturní interpretace
- hlavním předmětem zájmu nejsou jakýsi vymodelovaní zástupci sociokulturních skupin; důraz je kladen na jedinečnost každého člověka
- „...multikulturní výchova (v pojetí toho principu) není již jen způsobem, jak předávat informace o těch „druhých“ (Vietnamicích, Romech, Ukrajincích, homosexuálech, věřících, atd.), ale cestou, jak budovat otevřenost, podporovat pluralistické myšlení a individuální, občanský přístup...“ (Moree, 2008)
- přínosy: odklon od rizik stereotypizace a cílený rozvoj senzitivity vůči rozdílnostem mezi lidmi
- nevýhody: odvrácení pozornosti od velkých interkulturních konfliktů; od skutečně existujících rozdílů mezi lidmi, kteří se nemají příležitost se setkávat
- transkulturní koncept můžeme rozpoznat např. takto definovanými cíli:
  - naučit se reflektovat vlastní kulturní identitu a její proměny
  - naučit se vnímat kulturní rozdíly v konkrétních situacích
  - prostřednictvím tréninku dokázat řešit tyto situace

Praxe

V běžném životě se každý z nás setkáváme s různými lidmi, kteří se od našeho způsobu života a naší kultury odlišují. Všechna tato setkání ovlivňují naše jednání, náš pohled na svět nebo právě pohled na tu danou odlišnou kulturu. Abychom předešli odsuzování a vytváření zbytečných předsudků, měli bychom se vždy snažit nahlížet na danou kulturu z různých pohledů, zjistit si historická i současná fakta a souvislosti a pokud to aspoň trochu jde, zkusit se vcítit do jejich situace. Tyto kroky nám mohou velmi pomoci k toleranci a pochopení odlišností, ke kterým bychom si jinak mohli vybudovat (často docela zbytečně) odpor a odstup. Zde jsou 2 praktické zdroje pro práci s diverzitou:

1. HISTORICKÁ ZKUŠENOST
2. INTERKULTURNÍ SENZITIVITA

Ad 1. Historická zkušenost

Holandský sociolog Henk Becker přišel v roce 1997 s konceptem tzv. *historické generace*, v níž tvrdí, že mezi desátým a dvacátým pátým rokem života prochází každý člověk formativními životními zkušenostmi. Každý dělá velké množství základních životních rozhodnutí – kam půjde na školu, volí si partnera, později zaměstnání, zažívá první trvalé vztahy, ale i rozchody. A to vše se děje v nějakém kontextu. V kontextu historické zkušenosti a současného dění ve společnosti.

Jak tento koncept souvisí s multikulturní praxí každého z nás?

Tuto otázku se pokusím zodpovědět v následujících třech bodech:

- ❖ rozumět sám sobě
- ❖ stejná událost - rozdílné vnímání
- ❖ formování novou zkušeností

a) rozumět sám sobě

Abychom byli schopni chápat a tolerovat odlišnosti ve vnímání světa lidí, kteří žijí kolem nás, je nutné, abychom nejdříve porozuměli sami sobě. Znamená to uvědomit si své osobní zkušenosti, ať již vázané na osobní život nebo na dobový a společenský kontext. Vezměme si jako příklad Sametovou revoluci v roce 1989, kterou většina z nás buď přímo zažila nebo o ní má alespoň blízkou představu, protože ovlivnila naše dětství a životy našich rodičů a jiných rodinných příslušníků. Ačkoliv se možná shodneme, že pro nás všechny znamenala tato událost velký posun kupředu a zlepšení životní situace, přesto se musíme zamyslet nad tím, jaký dopad měla přímo na naše osobní vnímání. Rozvinul se obchod (jak tuzemský, tak mezinárodní), soukromé vlastnictví a podnikání se stalo samozřejmostí ale především se otevřely hranice. To přineslo mnohé výhody - možnost cestovat, studovat či pracovat v zahraničí, apod. Stejně jako se Češi mohli rozlétnout do světa, také do Česka mohly začít proudit cizinci, ať už za prací, studiem nebo třeba za svou vyvolenou / vyvoleným. A hned tu máme dva různé potenciální motivy, z nich by mohly vzniknout předsudky či dokonce nenávisť k různým národnostem a kulturám:

Prvním „cílem“ je Rusko (bývalý Sovětský svaz), kterému někteří nikdy neodpustí těch více než 40 let omezování svobodného života. Dost často se stává, že právě díky současné svobodě někteří cítí příležitost a jakousi společenskou povinnost „mstít se“ (a to většinou jen díky jakémusi společenskému povědomí, protože ne všichni z nás byli přímo očitým svědkem nějaké tyranie ze strany komunistického režimu). Což není správné hned z několika důvodů. Za prvé není možné házet všechny do jednoho pytle a obviňovat z totalitního režimu každého Rusa, kterého potkáme; za druhé současná generace ruských obyvatel ani samotná země jako taková už většinou nemá s minulým režimem vůbec nic společného. Je to jako kdyby nás Čechy někdo obviňoval za následky husitských válek.

Druhou „obětí“ jsou právě výše zmiňovaní cizinci, kteří přišli do Čech, aby našli práci, partnera, zajímavý studijní obor nebo začali podnikat. Asi se nebudu moc mýlit, když budu hádat, že se mnohým z vás vybavili vietnamští trhovci. Je to další fenomén hodně spojovaný s otevřením hranic. Také oni jsou často obviňováni a nenáviděni díky své odlišné kultuře, která je známá mimo jiné velkou pílí a vytrvalostí a v jejich případech mnohdy znamenala velké úspěchy v podnikání (nutno říci, že mnohdy ne úplně čistém), které vytlačily mnohé české drobné obchodníky.

Tento příklad pádu totalitního režimu v Čechách je jen jedním z mnoha, nad kterým se můžeme zamyslet a uvědomit si, jak na nás osobně zapůsobil a jak změnil naše vnímání cizích kultur.

b) stejná událost – rozdílné vnímání

Jak napovídá předchozí odstavec, každý z nás vnímá stejnou událost odlišně. A lišíme se nejen vnímáním, ale i reakcemi. Nicméně historická zkušenost zůstává pro všechny stejná. Sametová revoluce proběhla, totalitní vláda padla, v Čechách zavládla demokracie. To se stalo. Reakce každého Čecha byla ale různá. Pro jednoho to znamenalo možnost dostat se na vysněnou školu, pro druhého shledání s rodinou, která emigrovala. Některým podnikatelům se rozjely obchody neuvěřitelným tempem, jiní (většinou drobní) obchodníci museli své lokály zavřít, protože je převálcovala silná konkurence. Pro pochopení celé problematiky je důležité podívat se na tuto věc také z druhé strany – z pohledu cizinců. Komunističtí ruští předáci pravděpodobně vnímali svůj pád jako prohru a špatný tah společnosti, která se tím řítí ke své záhubě. Naproti tomu např. výše zmiňovaní Vietnamci a také zástupci zahraničních obchodních společností se museli zaradovat, protože se jim naskytl nový cíl, kam mohli směřovat své podnikatelské záměry. A tato „kořist“ byla velmi „tučná“, protože po tak dlouhé době omezování a strádání byla lačná po všem novém, o čem si dříve mohla nechat jen zdát.

Když se na chvíli oprostíme od svého vlastního vnímání a zkusíme pochopit důvody cizích kultur, kvůli kterým jim stojí za to opustit svou vlast a vydat se za lepší budoucností, pomůže nám to také tolerovat jejich odlišný způsob života a naučíme se je brát takové, jací jsou. Daleko jednodušší to mají v tomto směru ti, kteří sami využili možnosti vycestovat a učinit tak nějakou multikulturní zkušenost. Ti se najednou sami ocitli v roli cizinců a nezbylo jim než spoléhat, že s nimi bude jednáno přátelsky a že nebudou vykořisťováni či diskriminováni.

c) formování vlastní zkušenosti

Určitě znáte oblíbenou dětskou pohádku O hloupém Honzovi. Maminka se ho snažila přimět, aby se jen nepovaloval na peci, a tak ho poslala do světa. A věděla, co dělá. Poznáním cizích prostředí a jiných kultur se nám rozšiřují naše obzory, získáme mnoho nových užitečných zkušeností a v neposlední řadě obohatíme i náš vlastní (mnohdy do té doby trochu stereotypní) životní styl. Je to přirozené formování naší osobnosti. V dnešní době to máme jednodušší, protože mnohdy „přijde svět za

námi". Neměli bychom vše nové bez rozmyšlení přijímat a „skákat po hlavě do neznámých vod". Vždy je dobré udržovat si určitý zdravý odstup a nadhled. Na druhé straně rozhodně není přínosné neznámé věci ze zásady odmítat a odsuzovat. Tedy aspoň v případě, že nechceme zůstat tím hloupým Honzou na peci.

Ad 2. Interkulturní senzitivita

Tento pojem znamená ochotu připustit, že náš pohled na svět je jen jedním z mnoha a přitom nikoliv ten určující a jediný správný. Tuto oblast různí autoři zkoumali a pojmenovávali rozličně. Většina se však shoduje na tom, že při setkávání s kulturními odlišnostmi je potřeba nejen dobrá vůle je pochopit a tolerovat, ale také osobní zkušenost a ochota nahlížet realitu z jiných úhlů pohledu.

Při setkání s druhým člověkem, který se ode mě v některých oblastech odlišuje, musím učinit některá rozhodnutí. Jedno je ale zásadní: jsem ochoten připustit, že jeho/její pohled na danou věc (systém hodnot, zvyky, rituály, představy o tom, co je normální, apod.) se může zásadně lišit od toho mého, a že je tato odlišnost legitimní?

Slova jako „rituál“ či „hodnota“ znějí jako něco velkého a neuchopitelného. V praxi ale může jít o docela konkrétní problémy naší každodenní interakce s druhými lidmi – např. je pro nás přijatelné, že naše kolegyně nosí na hlavě šátek nebo jí kvůli tomu opovrhujeme, protože se to přece nedělá a je to nesmysl? Věříme našemu svěřenci, kterému umřela babička, že potřebuje na pohřební obřady týden volna, nebo jsme přesvědčeni, že si vymýšlí, protože je přece normální, že na pohřeb stačí jeden den? A tak dále... Interkulturní senzitivita řeší právě naše „nastavení“, podle něhož budeme tyto situace vyhodnocovat a reagovat na ně.

Důležité kroky k provádění multikulturní výchovy

Nyní si představíme 5 obecných kroků, které zahrnují celý průběh – od plánování až po dosažení cílů multikulturní výchovy (dále MKV).

1.krok: Začínáme plánovat, jak provádět MKV

Nejprve je dobré ujasnit si, jestli neexistují nějaké důvody, které by mě osobně od MKV odrazovaly. Může jít například o nějakou špatnou osobní zkušenost. Tyto obavy bychom měli jasně pojmenovat a buď se s nimi vypořádat nebo se jim při provádění MKV vyhnout. V případě, že by naše zkušenost byla natolik negativní, že bychom museli MKV provádět z donucení, je lepší přenechat tuto oblast někomu jinému. Mohlo by se stát, že bychom (byť třeba nevědomky) předávali svým svěřencům své negativní zkušenosti a naše aktivita by se tak stala kontraproduktivní.

2.krok: Vybrat témata a oblasti, které nás zajímají

Nikde není stanoveno, jakou metodou bychom měli MKV provádět. Je tedy přínosné, pokud vybereme témata a oblasti, které nás zajímají, a ke kterým máme blíže (např. kvůli osobní zkušenosti) a podle toho potom vybrat vyhovující metodu. Někdo třeba hodně cestoval, proto mu bude bližší mluvit a poznávání cizích zemí a bude nadšeně vyprávět o tom, co sám zažil a jak probíhalo jeho soužití s jinými kulturami. Někdo jiný má zase třeba špatnou zkušenost z minulosti, kdy někdo z jeho rodiny musel odejít do exilů z politických důvodů. Nicméně ho zajímají důvody a historické souvislosti takovýchto nucených odchodů. Pro provádění MKV může například hledat témata, která se týkají odchodu ze země původu a může pozvat hosty, kteří mají podobnou zkušenost z dnešní doby (např. Vietnamce, Číňana, Korejce, ale třeba i Roma).

3. krok: Čeho chceme při provádění MKV dosáhnout?

Vždy je dobré stanovit si cíle, kterých chceme dosáhnout. Při provádění MKV budeme spíše klást důraz na řešení praktických otázek a na diskuzi se svěřenci než na vyžadování spousty teoretických znalostí a údajů. Nicméně i ty bychom měli mezi cíle zahrnout (např. povědomí o tom, které národnostní menšiny mají zastoupení na území našeho státu).

Cíle můžeme obecně rozlišit na *kognitivní*, *afektivní* a *behaviorální*. Více o cílech a jejich formulování se můžete dočíst na webu <http://inkluzivniskola.cz>.

4. krok: V jakém kolektivu MKV provádíme?

Na tomto bodě může naše snaha ztroskotat, pokud ho budeme přehlížet. Velmi záleží na tom, abychom se seznámili s kolektivem, kterému chceme přiblížit problematiku multikultury. Pokud máme v kolektivu cizince nebo zástupce národnostní menšiny, měli bychom to zohlednit v přípravě aktivit. Velmi zajímavé a přínosné může být také zapojení těchto svěřenců do přípravy programu o multikultuře. V tomto případě ale musíme pamatovat na to, aby aktivity byly opravdu integrativní a neměly opačný efekt. Neměli bychom cizince brát pouze jako představitele určité menšiny či kulturní skupiny, ale jako osobnost s konkrétním způsobem vnímání skutečnosti (který se mnohdy ani neslučuje s naší obecnou představou). Měli bychom upřednostňovat individuální přístup, tedy např. když se budeme seznamovat s různými způsoby slavení Velikonoc a budeme mít v kolektivu Ukrajince, není dobré ptát se ho obecně (např. „Jak se to dělá na Ukrajině?“ nebo „Jak slaví Ukrajinci?“), ale zeptat konkrétně na jeho situaci (např. „Iгоре, jak slavíte Velikonoce vy u vás doma?“). Ostatní účastníci daleko snáze vycítí, že nejde jen o nějakou cizí zemi a její odlišný přístup, ale o konkrétní vnímání a prožívání jednotlivce, které se může lišit od toho jejich, ale zároveň mohou při následné diskuzi najít i mnoho společných věcí.

5. krok: Volba vyhovující metody

Volba metody provádění MKV by měla nastat až po projití předchozích čtyř kroků. Většinou nás výsledky naší přípravy k nějaké z obecných metod (které uvádím níže) dovedou. Pokud ne, můžeme se inspirovat na dalších

místech. V ČR např. existuje řada portálů, které nabízejí celé soubory metod pro MKV. Pro inspiraci uvádím následující tři:

- www.varianty.cz (vzdělávací program společnosti Člověk v tísni)
- www.czechkid.cz (web obsahující množství užitečných tematických textů pro pedagogy a zároveň zábavné aktivity pro děti)
- www.rvp.cz (metodický portál Rámcově vzdělávacího programu)

Metody multikulturní výchovy

Pro představu uvádím některé z metod provádění MKV, které mohou pomoci jak při začleňování MKV do programu vaší aktivity, tak přímo při samotné integraci cizinců (popř. i jejich rodinných příslušníků) do vašeho kolektivu.

I. BIOGRAFICKÁ PRÁCE

Název je trochu zavádějící. Nejde o to, převyprávět svůj životní příběh, ale využít své osobní zkušenosti k demonstrování chování v multikulturním prostředí. Cílem je hledat spojnice mezi zvoleným tématem a svým životem. Ukázat vývoj vlastního pohledu na stejnou věc v průběhu času.

Můžeme využít 2 různé přístupy:

- sledování vývoje určitého tématu v delším časovém úseku života (např. dlouhodobá práce s cizinci, příbuzní v zahraničí, apod.)
- zaměřit se na určité období a zhodnotit, co mi přineslo (např. studium v zahraničí, poznávací pobyt, projekt s cizinci, do něhož jsem se zapojil,..)

Jde o to, uvést posluchače do mé cesty životem a umožnit jim, aby v ní hledali své vlastní asociace a zkušenosti. Můžeme to pojmout jako kombinaci samostatné a skupinové práce. Nejprve dáme jednotlivcům za úkol graficky (nebo jinak) zpracovat svoje životní zkušenosti týkající se našeho tématu a poté své „dílo“ představí ostatním a společně o něm mohou diskutovat. U mladších účastníků můžeme zapojit jejich představivost – mohou zakreslit, jak si představují život v zemích, jejichž zástupci u nás tvoří národnostní menšiny.

II. ORÁLNÍ HISTORIE

Tato metoda se stává stále více populární. Jde v podstatě o jakousi řízenou diskusi s člověkem, který má k danému tématu nějaký osobní vztah. Vždy existuje role tazatele a toho, který dotazy zodpovídá. V praxi můžeme využít dva postupy:

a) každý účastník si najde svého „informátora“, od něhož zjistí požadované skutečnosti nebo s ním jednoduše vede rozhovor na dané téma, aby se o problematice dozvěděl co nejvíce (tato metoda lze využít spíše u starších účastníků)

b) organizovaná beseda, kdy si pozveme buď pamětníka nebo znalce z oboru nebo přímo zástupce oblasti, které se naše téma týká; naším úkolem je dobře připravit rozhovor jak po stránce obsahové (trefné a konkrétní dotazy, na které dostaneme poutavé a zajímavé odpovědi), tak i

po stránce samotného vedení rozhovoru; dobré je poté také nechat prostor na dotazy posluchačů, popř. je možné rozhovor oživit audiovizuální technikou (fotky, videa, autentické záznamy)

III. SÓKRATOVSKÝ DIALOG

V této metodě jde o to naučit účastníky správně klást otázky a po malých krůčcích na ně hledat odpovědi. Základem je zainteresovanost samotných účastníků v zabývání se tématem a hledáním odpovědí. Proces kladení otázek je strukturován ve třech krocích:

- otázky zaměřené na jednotlivá slova, pojmy týkající se tématu
- otázky na porozumění větám a výrokům, které obsahují slova, která jsme již prozkoumali
- otázky zaměřené na přemýšlení o dané problematice jako celku – hledáme významy, souvislosti, kontexty, srovnání, vlastní pohled

IV. PRÁCE S PŘÍBĚHY

Příběhy jsou nám velice blízké v jakékoli podobě už od narození. Nechávací nám poměrně volné pole působnosti – můžeme je jen poslouchat, reagovat na ně, zrcadlit v nich vlastní zkušenosti, porovnávat s jinými příběhy, hledat v nich ponaučení či nějaký hlubší smysl, atd.

Pro provádění MKV můžeme využít následující tři druhy příběhů:

1) příběhy tvořené a vytvořené

- můžeme zadat vytvoření příběhu jako skupinovou práci; vždy si musíme stanovit cíl, proč vlastně příběh tvoříme; můžeme buď poskytnout úvod příběhu (může být i pravdivý) a nechat skupiny příběh dokončit nebo zadat jen téma a motiv příběhu a zbytek nechat na fantazii skupiny

2) práce s příběhy krok za krokem

- můžeme také tvořit příběh se skupinou lidí společně krok za krokem
- důležité je stanovit si jasné téma, k němuž budou mít účastníci nějaký vztah a zároveň se bude hodit k našemu tématu
- podstatou tvorby příběhu je zápleтка – s tou bychom měli účastníkům nenápadně pomoci, jinak hrozí, že nám příběh nepomůže přiblížit daný multikulturní problém, na který chceme příběh naroubovat
- při vymýšlení příběhu se zastavujeme u jednotlivých důležitých mezníků (můžeme si je třeba zakreslit), na nichž vysvětlujeme danou problematiku

3) práce s již existujícími příběhy

- můžeme vybrat již existující příběhy či kauzy (nemusí být skutečné)
- způsobů práce s hotovými příběhy je několik:
a) řešení zápletky – vyprávíme příběh až do zápletky a pak necháme jednotlivé malé skupiny zápletku vyřešit (nejlépe dohrát)
b) aktualizace – nacházíme paralely mezi historií a současností
c) rozdílné vnímání jednoho příběhu – lze použít klidně jen jednu scénu (nebo krátký příběh) a podívat se na ní z různých stran; poté jí můžeme nechat jednotlivé skupiny sehrát v těchto různých obměnách

d) porovnávání – vezmeme několik příběhů na stejné téma, které mají jiné rozuzlení; společně s účastníky (nebo ve skupinách) diskutujeme o tom, jaké řešení je nám nejbližší a proč

Otázky k zamyšlení:

Použité zdroje:

MORVAYOVÁ, P.: *Dvakrát měř, jednou řež : od multikulturní výchovy ke vhledu*. Praha: Člověk v tísni, 2009. ISBN 978-80-86961-86-6

PELCOVÁ, N.: *Multikulturalismus a multikulturní výchova*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-392-4

INKLUZIVNÍ ŠKOLA.CZ (Informační portál zaměřený na začleňování žáků-cizinců do českého vzdělávacího systému). *Pedagogická práce s diverzitou*. [online], 2010. Dostupný z WWW: <<http://www.inkluzivniskola.cz>>